

Piotr Gołędzinowski
Tomasz Lewiński
Piotr Pomianowski

Raport z monitoringu aktywności biur poselskich oraz efektywności wydawanych na nie środków publicznych

Piotr Gołędzinowski
Tomasz Lewiński
Piotr Pomianowski

**RAPORT Z MONITORINGU
AKTYWNOŚCI BIUR POSELSKICH
ORAZ EFEKTYWNOŚCI WYDAWANYCH NA NIE
ŚRODKÓW PUBLICZNYCH**

pod redakcją Piotra Pomianowskiego

Warszawa 2011

Raport jest oparty o wyniki monitoringu przeprowadzonego przez zespół w składzie: Grzegorz Gajewski, Piotr Gołędzinowski, Maria Golińska, Alicja Kruszyńska, Elżbieta Kwiecińska, Tomasz Lewiński, Piotr Pomianowski, Malwina Przyborowska, Przemysław Radecki, Gabriela Rogowska, Nikodem Rycko.

Skład i projekt okładki: Antoni Frontczak

Korekta: Marta Maśka

Wydawca: Stowarzyszenie Studentów, Absolwentów i Przyjaciół K MISH UW „ProCollegio”

ul. Krasnowolska 11a

02 – 849 Warszawa

Copyright © Stowarzyszenie Studentów, Absolwentów i Przyjaciół K MISH UW „ProCollegio”. Publikacja jest rozpowszechniana bezpłatnie

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część ani całość tej publikacji nie może być bez pisemnej zgody wydawcy reprodukowana, użyta w innej publikacji ani przechowywana w jakiegokolwiek bazie danych.

ISBN 978-83-932029-0-4

Publikacja sfinansowana ze środków Fundacji im. Stefana Batorego

Strona projektu jest dostępna pod adresem www.naszebiura.pl.

SPIS TREŚCI

- 4 Wstęp
- 6 Zarys stanu prawnego
- 7 Metodologia badań empirycznych
- 11 Wyniki badań empirycznych
 - 11 Wyniki badania responsywności
 - 14 Wyniki badań ankietowych
- 21 Wydatkowanie ryczałtu przeznaczzonego na prowadzenie biura poselskiego
- 25 Analiza potencjalnych wad zastosowanej metodologii
- 26 Zaobserwowane tendencje w pracy biur poselskich
- 27 Porównanie wyników badania do wyników badań analogicznych
- 28 Proponowane zmiany w przepisach ustawowych i Regulaminie Sejmu
- 29 Rekomendacje dla posłów
- 30 Strona internetowa
- 31 Media o projekcie
- 32 Podsumowanie
- 33 Ranking posłów, których biura oceniono w ramach monitoringu

WSTĘP

Niniejszy raport jest efektem badania biur poselskich przeprowadzonego przez Stowarzyszenie w okresie marzec – wrzesień 2011 r. Naszym celem było ustalenie, czy biura poselskie realizują swoje zadania, a w związku z tym, czy prawidłowo wykorzystują powierzone środki budżetowe. Są to kwoty niebagatelne, corocznie przekraczające 60 milionów złotych.

Monitoring uwzględnił biura posłanek i posłów, którzy pełnili mandat przez cały okres badań empirycznych (maj – sierpień 2011), czyli łącznie 459 biur. Przynależność do klubów i kół poselskich oraz pełnienie funkcji ministerialnych, a także sekretarzy stanu, członków Prezydium Sejmu oraz przewodniczących klubów poselskich ustalono na dzień 1 września 2011 r.

Chociaż nasze badanie ma charakter precedensowy, nietrudno zauważyć, że problematyka pracy biur poselskich cieszy się wzrastającym zainteresowaniem opinii publicznej. Owy wzrost zainteresowania należy wiązać w szczególności z niedawną kampanią wyborczą. Należy jednak podkreślić, że autorzy niniejszego raportu postrzegają biura poselskie przede wszystkim jako instytucje ważne dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, które mogą wywierać istotny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Dlatego nasz raport nie powinien być traktowany jako przedwyborczy ranking posłów (oceny poszczególnych biur zostały zaprezentowane opinii publicznej jeszcze przed wyborami), lecz raczej jako pierwszy etap działań mających na celu poprawę kondycji biur poselskich. Przeprowadzony przez nas monitoring wykazał bowiem, że w chwili obecnej działają one w sposób niesatysfakcjonujący.

W ramach badania podjęliśmy próbę kontaktu z biurami przy pomocy wszelkich dostępnych kanałów komunikacyjnych za wyjątkiem wizyt osobistych. Przeanalizowaliśmy uzyskane odpowiedzi i poddaliśmy je punktacji. Uzyskany na tej podstawie ranking prezentujemy na końcu niniejszego raportu. W kolejnych rozdziałach przedstawiamy także wnioski płynące z naszych działań, opis zastosowanej metodologii i przebiegu badania oraz szczegółowe dane uzyskane w jego trakcie.

Monitoring został zaprojektowany w taki sposób, aby w jak największym stopniu oddzielić analizę funkcjonowania biura poselskiego od działalności samego posła. Zrealizowanie tego założenia nie było jednak w pełni możliwe. Biuro jest organizowane przez posła, a efekty jego pracy są uzależnione od tego, na ile dany parlamentarzysta jest aktywny na szczeblu lokalnym.

W naszym przekonaniu aktywność posła przejawia się przede wszystkim w tym, jakie sprawuje on funkcje w administracji rządowej i Sejmie, jak dużo

ma wystąpień na posiedzeniach Sejmu oraz ile składa interpelacji, zapytań, pytań w sprawach bieżących i oświadczeń. Natomiast zadaniem biura jest wspomaganie aktywności posła w terenie, czyli obsługa wyborców oraz wynikających ze spotkań z nimi interwencji na szczeblu lokalnym.

W związku z powyższym skoncentrowaliśmy naszą analizę na badaniach empirycznych w zakresie obsługi interesantów zdobytych w bezpośrednim kontakcie z biurem poselskim. Pozwoliło to na wyeliminowanie niebezpieczeństwa przyjęcia aktywności posła za aktywność biura. Aktywność posła nie przekłada się na to, czy personel w biurze poselskim odbiera telefony od wyborców, odpisuje na maile lub udziela prostych porad prawnych.

Dziękujemy Fundacji im. Stefana Batorego, która sfinansowała nasze działania (otrzymaliśmy dotację w ramach programu „Demokracja w działaniu”). Pragniemy także podziękować za współpracę merytoryczną Stowarzyszeniu 61 oraz Stowarzyszeniu Liderów Lokalnych Grup Obywatelskich.

ZARYS STANU PRAWNEGO

Aktem prawnym w najszerszym zakresie regulującym prawa i obowiązki posłów jest Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (dalej „UWMP”, Dz. U. Nr 73, poz. 350 z 1996 r. ze zm.)¹.

Zgodnie z art. 3 UWMP podstawowym prawem i obowiązkiem posła jest czynne uczestnictwo w pracach Sejmu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także innych organów. Posłom przyznano jednak znacznie szersze uprawnienia. Na podstawie art. 19 UWMP mają oni prawo do uzyskiwania informacji i materiałów, w tym wstępu do pomieszczeń, oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych. Dla załatwienia sprawy, którą wnoszą we własnym imieniu albo w imieniu wyborców, mogą oni także podjąć interwencję w organie administracji rządowej, organie samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym, w organizacji społecznej oraz w jednostkach gospodarki niepaństwowej (art. 20 UWMP). Posłowie mają prawo wstępu na teren tych jednostek za okazaniem legitymacji poselskiej. Mogą oni również uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego zostali wybrani, lub właściwych ze względu na siedzibę ich biura (art. 22 UWMP). Jednocześnie zgodnie z art. 4 UWMP posłom zapewnia się warunki niezbędne do skutecznej realizacji tych obowiązków. W związku z tym na podstawie art. 23 ust. 1 UWMP mogą oni tworzyć biura poselskie w celu obsługi swojej działalności w terenie. Na podstawie art. 23 ust. 3 UWMP posłom przysługuje ryczałt na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biura, na zasadach i w wysokości określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu w Zarządzeniu Nr 1 z dnia 1 października 2001 r. w sprawie określenia wysokości ryczałtu na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur poselskich, senatorskich i poselsko-senatorskich. Ryczałt ten w chwili obecnej wynosi 11.650 zł. Środki te nie mogą być wykorzystywane na inne cele.

Ryczałt na prowadzenie biura poselskiego w szczególności nie może służyć do finansowania działalności partii politycznych, organizacji społecznych, fundacji, działalności klubów i kół poselskich i parlamentarnych czy działalności charytatywnej. Zakazuje tego par. 9 ust. 4 Zarządzenia Nr 8 Marszałka Sejmu z dnia 25 września 2001 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur

1. Niniejszy rozdział został przygotowany w oparciu o prowadzoną przez Kancelarię Sejmu stronę informacyjną dla biur poselskich, znajdującą się pod adresem http://orka.sejm.gov.pl/BOP_info.nsf, stan na 26 października 2011 r. Jednocześnie trzeba podkreślić, że w tym czasie informacje znajdujące się na publicznie dostępnej stronie <http://www.sejm.gov.pl/prawo/mandat/wykonawcze.htm> były nieaktualne.

poselskich. Zgodnie z par. 10 tego zarządzenia decyzje w sprawie wydatkowania ryczałtu podejmują posłowie. Natomiast na podstawie par. 12 są oni zobowiązani do przedstawienia Kancelarii Sejmu, na formularzu stanowiącym załącznik do zarządzenia, sprawozdania z wydatkowania kwot ryczałtów przeznaczonych na prowadzenie biura poselskiego – do 31 stycznia każdego roku za okres od 1 stycznia do 31 grudnia roku poprzedniego. Zakres merytoryczny sprawozdania został omówiony w dalszej części raportu, zawierającej podsumowanie analizy sposobu wydatkowania przez posłów środków z ryczałtu. Jednocześnie, obok środków na prowadzenie biura poselskiego, na podstawie art. 42 UWMP posłom przysługują środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z wydatkami poniesionymi w związku z wykonywaniem mandatu na terenie kraju, w zryczałtowanej wysokości 25% uposażenia miesięcznego. Jest to tzw. „dieta parlamentarna”. Posłowie nie są zobowiązani do rozliczania tej kwoty.

Ponadto zgodnie z art. 17 UWMP posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby, koła oraz zespoły poselskie. Artykuł 18 UWMP przewiduje, że do obsługi swojej działalności kluby i koła mogą tworzyć biura klubów i kół. Otrzymują one środki finansowe na pokrycie kosztów swojej działalności, w tym na pokrycie kosztów działalności swoich biur, w wysokości i na zasadach określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu. Również te środki nie mogą być wykorzystywane na inne cele. Ich wysokość zróżnicowana jest w zależności od ilości członków danego klubu lub koła i wynosi 1.146 zł na każdego członka dla klubu liczącego powyżej 100 osób, 1.223 zł na każdego członka – dla klubu liczącego od 51 do 100 osób oraz 1.304 zł na każdego członka dla koła lub klubu liczącego do 50 osób. Posłowie niezrzeszeni w klubie lub kole poselskim otrzymują dodatkowy ryczałt w wysokości 1304 zł miesięcznie². Należy również pamiętać o tym, że koła i kluby poselskie najczęściej tworzone są przez czołowych działaczy partii politycznych, które również otrzymują finansowanie z budżetu państwa.

W związku z tym, że działalność posłów finansowana jest z tyłu źródeł, zasadne jest oczekiwanie, że środki przeznaczone na prowadzenie biura poselskiego zostaną wydane w ten sposób, aby wyborca miał dostęp do strony internetowej informującej o pracy posła oraz mógł skontaktować się z pracownikami biura poselskiego i uzyskać od nich pomoc w prostych sprawach, które nie wymagają bezpośredniej interwencji parlamentarzysty. Za poglądem tym przemawia również treść art. 1 ust. 2 UWMP, zgodnie z którym posłowie mają obowiązek informowania wyborców o swojej pracy i działalności organu, do którego zostali wybrani.

2. [http://orka.sejm.gov.pl/BOP_info.nsf/0/33445306356A7840C125754E0041ACA7/\\$file/rynabiura.PDF](http://orka.sejm.gov.pl/BOP_info.nsf/0/33445306356A7840C125754E0041ACA7/$file/rynabiura.PDF), stan na 26 października 2011 r.

METODOLOGIA BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Pozyskane dane i punktacja

Dane empiryczne zostały pozyskane poprzez bezpośredni kontakt. W okresie maj-lipiec 2011 skierowaliśmy do każdego z biur:

a. dwa e-maile:

- pierwszy e-mail z prośbą o prostą poradę prawną,
- drugi e-mail z prośbą o informację na temat stanu prac legislacyjnych nad wybraną ustawą.

Każda otrzymana odpowiedź została oceniona w dwóch wymiarach. Po pierwsze ocenialiśmy szybkość odpowiedzi, przydzielając za odpowiedź w ciągu 7 dni – 4 punkty; za odpowiedź od 8 do 14 dnia – 2 punkty; a od 15 do 60 dnia – 1 punkt.

Pytania zostały sformułowane w ten sposób, aby pełna odpowiedź musiała zawierać dwie podstawowe informacje. W przypadku pytań o poradę prawną prosiliśmy o podanie przepisów regulujących dane zagadnienie i informację, jakie dalsze działania powinny zostać podjęte. Odnośnie do pytań o stan prac legislacyjnych, prosiliśmy o informację, na jakim etapie jest praca nad danym aktem i gdzie można szukać informacji na ten temat. Za wyjaśnienie każdej z tych kwestii przyznawaliśmy 1 lub 2 punkty, w zależności od tego, czy odpowiedź była pobieżna czy wyczerpująca.

Jeśli kilku postów prowadzi wspólnie jedno biuro, maile wysyłaliśmy w różnych tygodniach, aby nie miało to wpływu na efekty badania. Łącznie w tej kategorii możliwe było do zdobycia 16 punktów.

b. trzy próby połączenia telefonicznego

Wykonaliśmy po 3 próby połączenia telefonicznego z każdym biurem. Za przynajmniej dwie udane próby przyznaliśmy 6 punktów. Jeśli udana była tylko jedna próba połączenia, przyznaliśmy 2 punkty. Brak rozróżnienia między biurami, do których udało się dodzwonić dwukrotnie i trzykrotnie wynika z tego, że uznaliśmy, iż nie należy „karać” biura, które nie odebrało jednego z trzech połączeń. Skoro udały się dwie z trzech prób, należy przyjąć, że telefoniczny kontakt obywateli z biurem nie jest utrudniony.

c. ankiety w formie elektronicznej i papierowej

Do każdego z biur wysłaliśmy listem poleconym ankietę zawierającą szczegółowe pytania dotyczące jego działalności. O wypełnienie ankiet prosi-

liśmy również mailowo. Za zwrot wypełnionej ankiety (lub wypełnienie jej za pomocą interfejsu dostępnego w sieci), przyznawaliśmy 10 punktów. Tak wysoka punktacja wynika z okoliczności, że wypełnienie ankiety było zadaniem wymagającym znacznego wysiłku od pracowników biura.

W ankietach prosiliśmy o podanie następujących danych:

- godzin otwarcia biura,
- godzin dyżuru poselskiego w biurze,
- ilości dyżurów odbytych przez posła/posłankę w 2010 r.,
- średniej liczby interesantów obsłużonych w biurze tygodniowo w ciągu ostatnich 12 miesięcy,
- średniej ilości interesantów przyjmowanych na dyżurze poselskim,
- informacji, czy biuro poselskie prowadzone jest wspólnie z innymi parlamentarzystami/parlamentarzystami europejskimi,
- informacji, czy personel biura zatrudniany jest wspólnie z innymi parlamentarzystami/parlamentarzystami europejskimi,
- informacji, czy lokal, w którym znajduje się biuro poselskie, wykorzystywany jest przez inne instytucje/organizacje,
- informacji, czy lokal, w którym znajduje się biuro, udostępniany jest na zasadach preferencyjnych przez jednostkę samorządu terytorialnego,
- informacji, czy budynek, w którym znajduje się lokal, przystosowany jest do obsługi osób niepełnosprawnych,
- informacji, ile osób zaangażowanych jest w obsługę biura,-
- informacji, czy liczba pracowników biura odpowiada jego potrzebom,
- informacji, czy dane na temat biura dostępne na stronie Sejmu i na stronie biura są aktualne,
- informacji, czy Kancelaria Sejmu wskazywała na błędy w sprawozdaniu z wydatkowania ryczałtu na prowadzenie biura poselskiego, a jeśli tak, to jakie to były błędy,
- informacji, jakie działania prowadzone są przez biuro w sposób regularny,
- informacji na temat liczby interwencji podjętych w organach administracji rządowej, w organach samorządu terytorialnego, w zakładach lub przedsiębiorstwach państwowych lub komunalnych, w organizacjach społecznych i zawodowych oraz w przedsiębiorstwach prywatnych,
- informacji na temat liczby sesji sejmików wojewódzkich, rad powiatów i rad gmin, w których uczestniczył poseł (posłanka) lub przedstawiciel biura poselskiego.

d. badanie strony internetowej posła

Jedną z najważniejszych płaszczyzn kontaktu posła z otoczeniem jest strona internetowa. Dlatego zakresem badania responsywności objęliśmy także strony poszczególnych posłów. Oceniliśmy je zgodnie z następującymi kryteriami:

Dostępność – za działający odnośnik na stronie Sejmu przyznawaliśmy 2 punkty. W przypadku braku działającego odnośnika, jeśli po wpisaniu w wyszukiwarkę Google imienia i nazwiska posła wśród pierwszych 10 wyników nie pojawiła się jego strona, badanie nie było kontynuowane.

Informacje na stronie – po 1 punkcie przyznawaliśmy za CV (przy czym za CV uznawaliśmy tylko dokument zawierający co najmniej: datę urodzenia, wykształcenie, przebieg kariery zawodowej oraz stan cywilny), adres mailowy lub formularz kontaktowy, numer telefonu, podanie godzin pracy biura, podanie nazwiska przynajmniej jednego pracownika biura oraz za zamieszczenie mapki dojazdu. W tej podkategorii biuro mogło uzyskać do 8 punktów.

WYNIKI BADAŃ EMPIRYCZNYCH

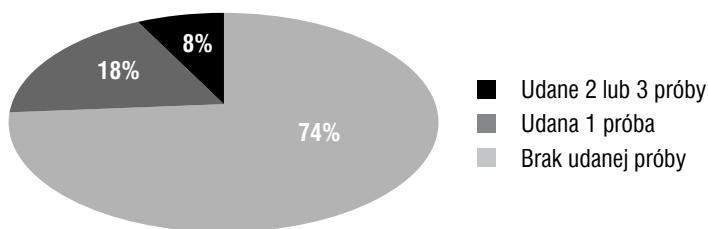
Wyniki badania responsywności

Ogólna ocena jakości pracy biur poselskich nie może być pozytywna. W badaniu każde podstawowe biuro poselskie mogło uzyskać maksymalnie 40 punktów – tymczasem średni wynik to zaledwie nieco ponad 13,5 punktu (czyli niewiele więcej niż jedna trzecia). Gdyby więc badanie potraktować jako swoisty egzamin, trzeba by przyjąć, że zdecydowana większość biur poselskich go nie zdała. Zaznaczyć należy, że ze względu na znajdujące się w naszej dyspozycji środki nie byliśmy w stanie objąć badaniem biur poselskich nie mających statusu podstawowych.

Kontakt telefoniczny

Biura stosunkowo najlepiej wypadły w badaniu telefonicznym. Nasi ankieterzy podjęli po trzy próby połączenia z każdym z nich, przy czym w przypadku 338 biur dwie lub trzy próby zakończyły się sukcesem, natomiast do 85 biur udało się dodzwonić w jednej z trzech prób. Do 36 biur ani razu nie udało się dodzwonić, co może sugerować, że w ogóle nie zajmują się one obsługą interesantów.

Próby połączenia telefonicznego

Komunikacja elektroniczna

Znacznie gorzej przedstawia się komunikacja z obywatelami za pośrednictwem Internetu. Aż 77 posłów w ogóle nie posiada dostępnych dla wyborców stron internetowych (tzn. na ich profilach umieszczonych na stronie www.sejm.gov.pl brakuje odnośników do stron, a wyszukiwarka Google nie znajduje ich wśród pierwszych dziesięciu wyników po wpisaniu do wyszukiwarki

imienia i nazwiska). Także ogólna ocena 382 istniejących stron poselskich nie wypadła satysfakcjonująco. Średnio strony te uzyskały 5,3 punktu na osiem możliwych.

Zawartość stron internetowych posłów

Ilość odnalezionych stron	382	
Adres kontaktowy	359	
Numer telefonu biura	355	
Aktywny link na stronie Sejmu	302	
CV posła	297	
Godziny otwarcia biura	199	
Dane osób zatrudnionych	127	

Na profilach sejmowych zaledwie 302 posłów znajdują się aktywne linki do strony internetowej. Większość istniejących stron zawiera podstawowe dane kontaktowe: adres e-mail (359 stron) i numer telefonu (355 stron). Niestety bardzo często brakuje wskazania godzin, w których biuro jest czynne dla interesantów (podano je na zaledwie na 199 stronach). Tylko na 127 stronach podano nazwisko chociażby jednej osoby pracującej w biurze. Na 297 stronach znalazły się życiorysy posłów, które zawierają co najmniej informacje o dacie urodzenia, wykształceniu, przebiegu kariery zawodowej i stanie cywilnym.

Zawodzi również komunikacja za pomocą poczty elektronicznej. Niewykluczone, że tak słaby wynik był spowodowany okolicznością, że, aby udzielić odpowiedzi na zadane przez nas pytania, trzeba było dysponować wiedzą, której pracownicy biur być może nie mają. W przypadku pytań o stan prac legislacyjnych nad wskazaną kwestią odpowiedzi uzyskaliśmy zaledwie od 108 biur. Na pytania dotyczące wybranych problemów prawnych odpowiedziały natomiast 153 biura. Średnia wartość udzielonej odpowiedzi, na którą składają się ocena szybkości reakcji i zawartości merytorycznej, nie była jednak wysoka. W przypadku pytań o prace legislacyjne wyniosła 2,15 p. (na 4 możliwe), a w odniesieniu do pytań o problemy prawne zaledwie 1,43 p. (na 4 możliwe).

Ilość udzielonych odpowiedzi na e-mail

Pytanie o poradę prawną	153	
Pytanie o stan prac legislacyjnych	108	

Odpowiedź na ankiety

Zdecydowanie najgorzej wypadła próba badań ankietowych. Wypełnione ankiety otrzymaliśmy zaledwie od 72 posłów (siedemdziesiątej drugiej ankiety nie uwzględniliśmy w rankingu, ponieważ otrzymaliśmy ją dopiero po złożeniu skargi na bezczynność). Do 17 biur Poczcie Polskiej nie udało się dostarczyć naszych przesyłek. Ponieważ ankiety spełniały wymogi formalne wniosku o udzielenie dostępu do informacji publicznej, należy skonstatować, że przytłaczająca większość biur poselskich ignoruje prawo obywateli do dostępu do informacji publicznej oraz powszechnie obowiązujące regulacje.

Omówienie wyników

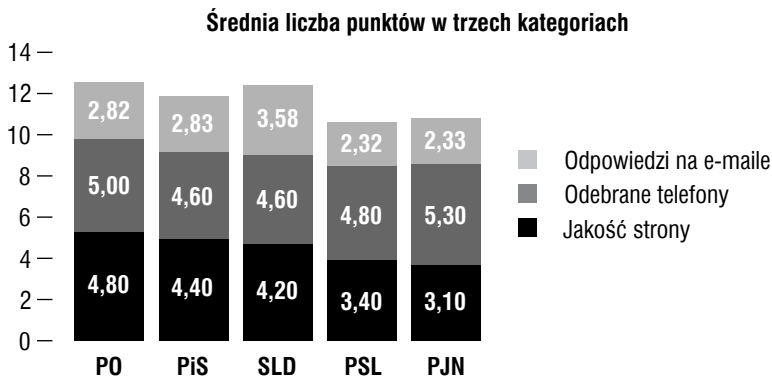
Najwyższą notę (38 punktów) w rankingu uzyskało biuro posłanki Elżbiety Zakrzewskiej z okręgu legnickiego (klub SLD). Za jedyny istotny mankament w jego kontakcie z obywatelami należy uznać brak danych osobowych pracowników biura na stronie internetowej. Poza nią jeszcze tylko 13 biur uzyskało noty powyżej 30 p. (ponad 75%). Przykre, że biura aż dziewięciu posłów nie otrzymały w rankingu ani jednego punktu. Stawia to pod znakiem zapytania celowość ich finansowania. Biura 124 posłów nie uzyskały w badaniu nawet 10 punktów (25%).

Średnia liczba punktów zdobytych przez biura

Średnia dla wszystkich badanych biur	13,5	
Średnia dla biur szefów klubów	11,9	
Średnia dla biur członków Rady Ministrów	12,7	

Jakość pracy biur poselskich zasadniczo nie jest zróżnicowana w zależności od barw politycznych. Wprawdzie biura posłów SLD (średnio 14,7 p.) i PO (14,4 p.) pracują przeciętnie nieco lepiej od biur parlamentarzystów PiS (12,9 p.), PSL (11,8 p.) i PjN (11,5 p.), tym niemniej różnice należy uznać za niewielkie, a średnie noty wszystkich klubów za niezadowalające. Zresztą w poszczególnych polach badawczych stawka klubów poselskich prezentowała się rozmaicie. Najwyżej oceniliśmy strony internetowe posłów PO (4,8 p.), nieco słabiej PiS (4,4 p.) i SLD (4,2 p.), zaś PSL i PjN wyraźnie gorzej (odpowiednio 3,4 p. oraz 3,1 p.). W badaniu telefonicznym najlepiej wypadło PjN (5,3 p.), za którym uplasowały się PO (5,0 p.), PSL (4,8 p.), PiS (4,6 p.) i SLD

(4,6 p.). Natomiast badanie e-malowe okazało się najbardziej pomyślne dla SLD (3,58 p.), za którym znalazły się PiS (2,83 p.), PO (2,82 p.), PJN (2,33 p.) oraz PSL (2,32 p.). Najwięcej ankiet (w proporcji do wielkości klubu) otrzymaliśmy od SLD. Na kolejnych miejscach były PO, PSL, PiS i PJN.

W naszym badaniu znacznie poniżej przeciętnej wypadli członkowie Prezydium Sejmu oraz szefowie klubów poselskich (średnia nota 11,9 p. przy średniej wyliczonej dla wszystkich posłów powyżej 13,6 p.). Bliżej średniego poziomu (aczkolwiek też poniżej niego) uplasowali się członkowie Rady Ministrów (12,7 p.) oraz sekretarze stanu (12,6 p.). Dane te pozwalają wysnuć wniosek, że biura posłów, którzy pełnią wysokie funkcje w administracji państwowej lub organach Sejmu, pracują nieco poniżej przeciętnej poziomu. Uzyskane wyniki nie dają jednak podstaw do postawienia tezy, że posłowie ci nie powinni prowadzić własnych biur.

Wyniki badań ankietowych

Zanim przystąpimy do prezentacji danych zebranych dzięki ankietom rozestawianym do poszczególnych biur poselskich poświęcimy nieco uwagi ich charakterowi prawnemu. Ankiety zostały wysłane za pośrednictwem Poczty Polskiej przesyłkami poleconymi za potwierdzeniem odbioru. Poczcie udało się doręczyć przesyłki do 444 biur poselskich (w szesnastu przypadkach nikt nie podjął awizowanych przesyłek). W związku z tym, że nie udało nam się dotrzeć do wszystkich biur za pomocą listów tradycyjnych, wysłaliśmy dodatkowo na wszystkie oficjalne adresy mailowe posłów prośby o wypełnienie ankiet za pomocą aplikacji elektronicznej. (Również do każdej papierowej ankiety dołączono było pismo przewodnie, w którym informowaliśmy o możli-

wości jej wypełnienia jej za pomocą aplikacji elektronicznej).

Ponieważ zaledwie 71 biur odesłało ankiety lub wypełniło je za pośrednictwem aplikacji internetowej, postanowiliśmy podjąć działania prawne zmierzające do uzyskania większej ilości odpowiedzi, a zarazem rozstrzygnięcia bardzo istotnego zagadnienia: czy postowie podlegają obowiązkowi udostępniania informacji publicznych (stanowisko odmienne zajął bowiem jako pierwszy pracownik biura posta Jana Burego z PiS). Należy w tym miejscu zaznaczyć, że w pismach przewodnich wnioskowaliśmy do postów o udzielenie odpowiedzi na część pytań zawartych w ankiecie w trybie dostępu do informacji publicznej. Zatem pismo przewodnie wraz z ankietą spełniały wymagania formalne stawiane wnioskom o udostępnienie informacji publicznej przez ustawę o dostępie do informacji publicznej.

Ponieważ – jak już wspomniano – pracownik biura posta Jana Burego poinformował nas, że jego przełożony nie uznaje, jakoby ciążył na nim obowiązek udostępniania informacji publicznych, postanowiliśmy zaskarżyć bezczynność wyżej wspomnianego posta do sądu administracyjnego i wnieść o zobowiązanie go do rozpoznania naszego wniosku.

W uzasadnieniu podnieśliśmy, że na podstawie art. 4 ust. 1 pkt. 5 ustawy o dostępie do informacji publicznej obowiązane do udostępniania informacji publicznej są władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne, w szczególności podmioty reprezentujące inne osoby lub jednostki organizacyjne, które wykonują zadania publiczne lub dysponują majątkiem publicznym, oraz osoby prawne, w których Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub samorządu gospodarczego albo zawodowego mają pozycję dominującą w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów. Poseł nie tylko wykonuje działania publiczne, działając w ramach mandatu posta, ale również dysponuje majątkiem publicznym. Postowi przysługuje bowiem ryczałt na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur, na zasadach i w wysokości określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu. Poseł dysponuje zatem samodzielnie środkami budżetowymi na realizację wybranych przez siebie zadań biura poselskiego, w szczególności decyduje o zatrudnianiu pracowników, wysokości pensji, odpraw i o nagrodach. W związku z powyższym ciąży na nim wynikający z przepisów prawa obowiązek wszczęcia postępowania i podjęcia w nim stosownego rozstrzygnięcia lub stosownej czynności.

Poseł nie podjął stosownych czynności. Wprawdzie w dniu 5 lipca 2011 r. Dyrektor Biura Poselskiego Posta Jana Burego p. Kazimierz Michałek stwierdził, że poseł informuje o swojej działalności Kancelarię Sejmu (w formach prawem przepisanych) oraz wyborców (za pośrednictwem strony internetowej)

w stopniu wystarczającym. Natomiast: „Prośba o przekazanie innych, bardzo szczegółowych informacji, o które Państwo prosicie zdecydowanie wykracza poza zakres określony prawem i mniemam, że zdajecie sobie Państwo z tego sprawę. Wiele pytań zupełnie nie koreluje z obowiązkami przypisanymi do wypełniania mandatu posła czy senatora, a niektóre wręcz ingerują w zakres objęty ochroną prawną osób korzystających z pomocy biura poselskiego”. Ponieważ przytoczone stanowisko nie zostało wyrażone przez posła tylko przez pracownika biura i nie miało formy decyzji administracyjnej, o której mowa w art. 16 ustawy o dostępie do informacji publicznej przedmiotem niniejszej skargi była bezczynność posła.

Niestety Wojewódzki Sąd Administracyjny nie podzielił naszej argumentacji i postanowieniem o sygnaturze II SAB/Rz 58/11 odrzucił skargę. Sąd stanął na stanowisku, że poseł wykonujący jako przedstawiciel, władzę zwierzchnią Narodu w rozumieniu art. 4 Konstytucji RP (Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.) nie jest podmiotem zobowiązany do udzielania informacji publicznej określonym w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. nr 112, poz. 1198 ze zm.) jako inny podmiot wykonujący zadania publiczne. W uzasadnieniu sąd stwierdził między innymi, że „poseł nie jest organem administracji publicznej. Z tej konstatacji należy wysuwać wniosek, że poseł jest zwolniony z obowiązku udzielania informacji publicznej. Sąd nie znajduje żadnych racji, by postowie podlegali temu obowiązkowi”. Orzeczenie to wzbudziło zaniepokojenie zarówno prasy, jak i organizacji pozarządowych.

Nie podzielamy stanowiska sądu. Tym niemniej nie złożyliśmy skargi kasacyjnej od postanowienie WSA w Rzeszowie, ponieważ w czasie, gdy je przygotowaliśmy, odbyły się wybory parlamentarne. Jan Bury nie uzyskał w nich ponownie mandatu poselskiego, a co za tym idzie w opinii zarówno naszej, jak i doktora Michała Bernarczyka z Uniwersytetu Wrocławskiego, z którym konsultowaliśmy się w przedmiotowej sprawie, istniało prawdopodobieństwo graniczące z pewnością, że sprawa zostanie umorzona ze względu na brak skarżonego organu.

Nie oznacza to, że uznaliśmy problem podlegania posłów obowiązkowi udostępniania informacji publicznej za ostatecznie rozstrzygnięty. Jeszcze przed wydaniem przez WSA w Rzeszowie kontrowersyjnego orzeczenia zaskarżyliśmy bezczynność posłów Mariusza Błaszczaka, Grzegorza Napieralskiego, Tomasza Tomczykiewicza, Jana Widackiego i Stanisława Żelichowskiego. Wybór tej piątki spośród blisko 400 posłów, którzy nie wypełnili ankiet nie był przypadkowy. Poseł Jan Widacki w wiadomości mailowej poinformował nas, że nie zamierza wypełniać ankiety, ale zaprosił nas do swojego biura w celu

zapoznania się ze zgromadzoną w nim dokumentacją. Powstało w związku z tym kolejne interesujące zagadnienie prawne (mianowicie, czy takie działanie jest zgodne z prawem), które chcieliśmy rozstrzygnąć na drodze sądowej. Natomiast pozostali postowie zostali wytypowani ze względu na okoliczność, że pełnili oni wówczas funkcje przewodniczących klubów parlamentarnych. Uznaliśmy zatem, że jako „funkcyjni” powinni oni dawać przykład pozostałym parlamentarzystom – także w zakresie udzielania obywatelom informacji na temat działalności ich biur.

Po przestaniu skarg na bezczynność pracownik biura poselskiego Grzegorza Napieralskiego uzupełnił ankietę, poseł Mariusz Błaszczak poinformował nas pisemnie, że nie uważa jakoby spoczywał na nim obowiązek udostępniania informacji publicznych i odesłał skargę, natomiast postowie Tomasz Tomczykiewicz, Stanisław Żelichowski i Jan Widacki zignorowali skargi nie przekazując ich nawet do sądów administracyjnych. Nie zamierzamy akceptować takiego postępowania i w najbliższym czasie prześlemy skargi bezpośrednio do odpowiednich sądów (nie będziemy skarżyć jedynie Jana Widackiego ponieważ w październikowych wyborach nie odnowił mandatu poselskiego).

Ankieta zawierała 30 pytań, z których 17 zostało zadanych w trybie dostępu do informacji publicznej, zaś pozostałe 13 poza tym trybem (zatem udzielenie na nie odpowiedzi miało charakter w pełni dobrowolny).

Pierwsze pytanie zadane w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej brzmiało: „w jakich godzinach biuro jest otwarte dla interesantów”. Spośród 72 biur, które odpowiedziały na ankietę 65 jest otwartych od poniedziałku do piątku, 7 biur jest otwarte mniej niż 5 dni w tygodniu, ale ma ustalone godziny przyjęć interesantów. Najkrócej dostępne biuro działa zaledwie 8 godzin tygodniowo, zaś najdłużej 50 godzin. Średnio deklarowany w odpowiedziach czas otwarcia biur poselskich to 33 godziny tygodniowo, co oznacza, że przeciętnie biuro poselskie przyjmuje interesantów nieco ponad 6,5 godziny dziennie.

Kolejne pytanie dotyczyło terminów dyżuru poselskiego w biurze poselskim. Na to pytanie odpowiedziało 66 biur. Zdecydowana większość dyżurów odbywa się regularnie (poza terminami obrad Sejmu RP) w poniedziałki. Spośród postów dyżurujących w poniedziałki 20 deklaruje możliwość umówienia się na dyżur również w innym dniu.

Kolejne trzy pytania dotyczyły obsługi interesantów biurze zarówno przez personel, jak i przez samego posta. Z odpowiedzi wynika, że w roku 2010, w każdym z 58 biur, w których postowie osobiście przyjmowali interesantów, odbyło się średnio 59,7 dyżuru poselskiego. Przeciętnie na każdym dyżurze

poseł przyjmował 6,42 interesanta. Jednocześnie z deklaracji respondentów wynika, że tygodniowo do biura poselskiego zgłasza się średnio prawie 20 interesantów (19,67).

Dalsze 6 pytań dotyczyło spraw lokalowych biura poselskiego. Pięć z nich zostało zadanych w trybie dostępu do informacji publicznej. Pierwsze pytanie w tej grupie pytań brzmiało: „czy biuro poselskie jest prowadzone wspólnie z innymi postami, senatorami, europarlamentarzystami?”. Na pytanie odpowiedziało 72 respondentów. Odpowiedź twierdząca padła w 24 przypadkach. Zatem co trzecie objęte badaniem biuro jest prowadzone wspólnie przez posta i innego posta, senatora lub europarlamentarzystę. Jednak, jak wynika z odpowiedzi na kolejne pytanie, już tylko w przypadku 9 biur współpraca polega również na zatrudnianiu wspólnego personelu. Kolejne pytanie dotyczyło wykorzystywania lokalu biura poselskiego przez inne instytucje. Z deklaracji respondentów wynika, że 12 biur gości w swoich lokalach różnego rodzaju organizacje. Wśród tych instytucji znajdują się „młodzieżówki” partyjne, organizacje związków zawodowych, regionalne struktury partii politycznych oraz redakcje lokalne i kluby dyskusyjne. Na pytanie, czy biuro korzysta z lokalu wynajętego przez miasto/gminę na zasadach preferencyjnych, odpowiedziało 70 respondentów, z czego 15 twierdząco. Ostatnie pytanie w grupie pytań dotyczących spraw lokalowych dotyczyło dostępności lokalu biura dla osób niepełnosprawnych. Zostało ono zadane poza trybem ustawy o dostępie do informacji publicznej. Odpowiedziało na nie 67 respondentów. Zaledwie 13 stwierdziło, że budynek, w którym mieści się biuro jest przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Następne 4 pytania dotyczyły spraw kadrowych biura poselskiego. Z odpowiedzi respondentów wynika, że w prace biura poselskiego zaangażowanych jest średnio nieco ponad 5 osób (5,17). Na liczbę tę składają się zarówno osoby pozostające w stosunku pracy, zatrudnione na podstawie różnego rodzaju umów cywilnych, jak i asystenci społeczni. Zapytaliśmy również respondentów o opinię, czy liczba pracowników biura odpowiada potrzebom posta (w tej grupie było to jedyne pytanie zadane poza trybem dostępu do informacji publicznej). Na 68 odpowiedzi 14 było negatywnych, co oznacza, że ponad 20% respondentów dostrzega niedostatek personelu. Na pytanie, czy informacje dotyczące działania biura poselskiego oraz współpracowników posta podane na stronach internetowych www.sejm.gov.pl są aktualne, odpowiedziało 71 respondentów, przy czym aż 10 z nich potwierdziło, że informacje nie są aktualne. W kolejnym punkcie ankiety respondenci korygowali nieprawdziwe informacje. W 9 przypadkach chodziło o nieaktualne dane dotyczące pracowników i współpracowników posta, zaś w jednym przypadku

o niewykreślenie zlikwidowanej filii biura poselskiego z rejestru biur.

Dwa następane pytania dotyczyły sprawozdań z wydatkowania ryczałtu na prowadzenie biura poselskiego. Pragnęliśmy dowiedzieć się, czy Kancelaria Sejmu wskazywała na błędy w sprawozdaniu z wydatkowania ryczałtu na prowadzenie biura poselskiego. Wśród 71 respondentów tylko 3 odpowiedziało twierdząco. Z wyjaśnień wynika, że chodziło o błędy rachunkowe podczas sporządzania sprawozdań.

W kolejnym pytaniu poproszono o wymienienie działań (poza bieżącą obsługą administracyjną pracy posła), które są prowadzone przez biuro w sposób regularny. Na pytanie odpowiedziało 57 respondentów. Najczęściej deklarowanym działaniem jest regularne udzielanie porad prawnych. Taką pomoc dla obywateli deklaruje 33 respondentów. Wśród innych czynności znajdują się takie jak: aktualizacja strony internetowej posła, bloga lub profilu na portalu społecznościowym, monitoring mediów, organizacja wyjazdów na dyżury terenowe, uczestnictwo w spotkaniach w zastępstwie posła, współpraca z mediami, udział w posiedzeniach rady miasta/gminy, przygotowywanie wystąpienia posła.

Pozostałe 12 pytań dotyczyło liczby oraz rodzaju interwencji podejmowanych przez posła w organach administracji rządowej, samorządu terytorialnego, w zakładach lub przedsiębiorstwach państwowych i komunalnych, w organizacjach społecznych, w przedsiębiorstwach prywatnych, a także liczby sesji sejmików wojewódzkich, rad powiatów i gmin, w których brał udział poseł lub przedstawiciel biura poselskiego. W tej grupie 6 pytań dotyczących podania liczby podejmowanych działań została zadana w trybie dostępu do informacji publicznej. Respondenci zadeklarowali podjęcie średnio 88,9 interwencji w organach administracji rządowej. 14 biur, które zadeklarowały podjęcie interwencji nie sprecyzowało, czego one dotyczyły. Największa liczba działań podjętych w tym obszarze w jednym biurze to 800, najmniejsza to 1. Najczęściej podawane przykłady interwencji to sprawy dotyczące bieżących problemów społecznych, służby zdrowia, szkolnictwa, infrastruktury ze szczególnym uwzględnieniem problemów regionu, z którego pochodzi poseł.

Nieco mniej interwencji podjęto w organach samorządu terytorialnego (średnio 83,1). Największa liczba działań podjętych w tym obszarze w jednym biurze to 900, najmniejsza to 1. Respondenci najczęściej wymieniali sprawy mieszkaniowe (lokale socjalne, eksmisje), prawa własności nieruchomości, inwestycje (likwidacja barier architektonicznych, dla osób niepełnosprawnych, pozwolenia na budowę, budowa ścieżek rowerowych etc.) oraz wsparcie dla poszukujących zatrudnienia, staży absolwenckich.

Znacznie mniej interwencji jest podejmowanych w zakładach lub przedsiębiorstwach państwowych i komunalnych (średnio 20). Największa liczba czynności podjętych w tym obszarze w jednym biurze to 200. Podobnie jak w przypadku poprzedniej grupy, dotyczyły one kwestii mieszkaniowych (mieszkań pracowniczych, lokali w spółdzielniach mieszkaniowych). Inną rozległą kategorią były sprawy pracownicze, wśród nich pojawiały się najczęściej interwencje dotyczące zwolnień pracowników, warunków pracy oraz łamania praw pracowniczych.

Respondenci odpowiedzieli również na pytanie o interwencje podejmowane w organizacjach społecznych i zawodowych. Zadeklarowali podjęcie średnio 11,2 interwencji. Ich największa liczba w jednym biurze to 110. Najczęściej interweniowano w sprawie związków zawodowych (pocztowców, kolejarzy, nauczycieli, pracowników służby zdrowia, służb epidemiologicznych), ale także stowarzyszeń działających w obszarze ochrony środowiska lub osób niepełnosprawnych. Respondenci często wskazują na współpracę z Ochotniczymi Strażami Pożarnymi w zakresie wspierania działań o pozyskanie środków finansowych na zakup sprzętu.

Najmniej interwencji (średnio 7,49) podjęto w przedsiębiorstwach prywatnych. Dotyczyły one przestrzegania przepisów ochrony środowiska, prawa pracy (np. dyskryminacji ze względu na wiek), zwolnień grupowych pracowników, odszkodowań dla pracowników. Pojawiały się także problemy wspólnot mieszkaniowych (rozliczanie zużycia wody, centralnego ogrzewania, remontu budynku, opłat za używanie windy etc.), umorzenia przez banki niesłusznie naliczonych kosztów kredytów, rozłożenia na raty długu etc.

Ostatnie dwa pytania zadane w ankiecie dotyczyły uczestnictwa posta lub przedstawiciela biura poselskiego w sesjach sejmików wojewódzkich, rad powiatów i gmin. Respondenci deklarują średnio udział posta lub jego przedstawiciela w 36,4 sesji w ciągu roku. Aż 8 respondentów zadeklarowało udział w więcej niż 100 sesjach (rekord to 500 sesji). Przeważnie postowie uczestniczyli w sesjach uroczystych na zaproszenie przewodniczących poszczególnych organów.

WYDATKOWANIE RYCZAŁTU PRZEZNACZONEGO NA PROWADZENIE BIURA POSELSKIEGO

Zwróciliśmy się do Kancelarii Sejmu z wnioskiem o przekazanie zestawienia danych zawartych w sprawozdaniach posłów z wykorzystania ryczałtu na prowadzenie biura poselskiego w roku 2010. W ten sposób uzyskaliśmy informację na temat:

- wynagrodzenia pracowników biura poselskiego zatrudnionych na podstawie umowy o pracę wraz z pochodnymi,
- wynagrodzenia wypłacanego na podstawie zawartych przez posła umów zleceń i o dzieło wraz z pochodnymi,
- kosztów ekspertyz, opinii, tłumaczeń,
- kosztów usług telekomunikacyjnych związanych z wykonywaniem mandatu poselskiego,
- kosztów korespondencji i ogłoszeń,
- kosztów wynajmowania sal na spotkania z wyborcami,
- kosztów przejazdów posła w związku z wykonywaniem mandatu poselskiego samochodem własnym lub innym,
- kosztów przejazdów posła w związku z wykonywaniem mandatu poselskiego taksówkami,
- kosztów najmu lokalu biura poselskiego, w tym: czynszu, opłaty za energię elektryczną i ciepłą, gaz, wodę, wywozu śmieci, podatków i opłat lokalnych,
- kosztów konserwacji i naprawy sprzętu technicznego biura poselskiego oraz kosztów jego eksploatacji,
- kosztów drobnych napraw i remontów lokalu biura poselskiego,
- zakupu materiałów biurowych, prasy, wydawnictw, środków bhp itp.,
- zakupu środków trwałych o charakterze wyposażenia.

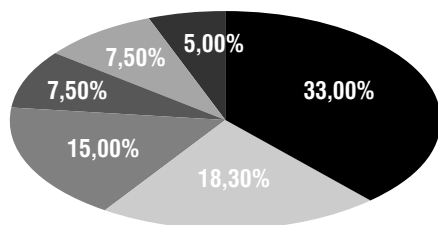
W 2010 r. posłowie mieli do dyspozycji 65.545.775 zł. Z tej kwoty wydatkowali 94,5%, czyli 61.965.090 zł.

Na wynagrodzenia wydano 32,9% dostępnego ryczałtu, czyli kwotę 20.314.112 zł. Zgodnie z danymi GUS przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto bez wypłat nagród rocznych w gospodarce narodowej w 2010 r. ukształtowało się na poziomie 3183,26 zł³. Oznacza to, że przy założeniu, iż biura poselskie płaciłyby pracownikom średnie wynagrodzenie, wydatkowana przez nie kwota starczyłaby w przybliżeniu na opłacenie 532 pełnych etatów. Dodatkowo 7,5% kwoty ryczałtu, czyli 4.629.771 zł, wydatkowane zostało na wynagrodzenia z tytułu umów o dzieło i umów zlecenia. Łącznie wydatki osobowe objęły więc ponad 40% ryczałtu.

3. http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_pw_zatrudnienie_wynagrodzenia_2010.zip, stan na 26 października 2011 r.

Wśród pozostałych wydatków na pierwszy plan wysuwają się koszty przejazdów poście samochodem. Ta kategoria stanowiła w 2010 r. aż 18,3% ryczałtu. Oznacza to, że postowie wydali na benzynę 11.340.943 zł, a przeciętne miesięczne wydatki poście na ten cel wynosiły około 1930 zł. Przy założeniu spalania przez samochód 7 litrów na 100 kilometrów i średniej cenie paliwa 4,5 zł oznacza to, że każdy poseł średnio miesięcznie pokonywał ponad 6100 kilometrów. Daje to liczbę 200 kilometrów dziennie. Oddzielną kategorią, są podróże służbowe pracowników, które w 2010 r. stanowiły 1,7% ryczałtu i wyniosły średnio miesięcznie 182 zł.

Przeciętna struktura wydatków z ryczałtu

- Wynagrodzenie pracowników
- Koszty umów zlecenia i o dzieło
- Przejazdy samochodami
- Materiały biurowe, prasa, książki oraz koszty związane z zapewnieniem bezpieczeństwa i higieny pracy
- Najem lokalu
- Koszty telekomunikacji

Istotnym wydatkiem był także najem lokalu biura poselskiego. Pozycja ta stanowiła 15,1% w ogólnej kwocie ryczałtu w 2010 r. Oznacza to, że przeciętnie najem biura kosztował poście 1.586 zł miesięcznie. W sumie postowie wydali na ten cel 9.324.067 zł.

Droga okazała się również telekomunikacja. Stanowiła ona w 2010 r. 7,47% ryczałtu, zaś przeciętny poseł miesięcznie wydawał na nią w 2010 r. 792 zł. Koszt korespondencji i ogłoszeń to natomiast 2,83% ryczałtu, czyli przeciętnie 298 zł miesięcznie.

Zaskakująco wysokie wydatki postowie ponieśli na materiały biurowe, prasę, książki i BHP. Wydatkowali oni na ten cel 5,2% ryczałtu, co daje przeciętnie 543 zł miesięcznie. Poza obsługą techniczną i rachunkową, na którą postowie wydawali średnio 155 zł miesięcznie, reszta kosztów jest stosunkowo niewielka.

Oddzielną kategorią w sprawozdaniach postów jest pozycja „Inne wydatki”. Średnio wyniosły one 3,8% ryczałtu. Są jednak postowie, którzy

w ramach tej pozycji dokonali znacznie większych rozporządzeń. Dlatego też szczegółowo przeanalizowaliśmy sprawozdania 93 posłów, u których ta kategoria wydatków przekroczyła 6% ryczałtu w skali roku. Przeciętnie posłowie Ci wydali na „Inne wydatki” aż 10% ryczałtu. Główne wydatki to artykuły spożywcze (przeciętnie 2350 zł w ciągu roku) i gastronomia/catering (przeciętnie 1435 w ciągu roku – łącznie 3785 zł), obsługa prawna (przeciętnie 2122 w ciągu roku), kwiaty (przeciętnie 2052 zł w ciągu roku) i usługi internetowe (przeciętnie 1751 zł w ciągu roku). Innymi wydatkami w tej kategorii były także koszty organizacji spotkań z wyborcami (676 zł), obsługa medialna (310 zł), usługi prowadzenia biura (308 zł), koszty paliwa dla asystentów (210 zł), druk sprawozdania (172 zł), koszty reprezentacyjne (167 zł), parking (115 zł) i abonament rtv (108 zł), monitoring biura (99 zł), sprząatanie (97 zł), druk (94zł), usługi sekretarskie (83 zł), dekoracje (62 zł), transport (59 zł), podatki i opłaty (53 zł) oraz usługi fotograficzne (25 zł).

W ramach badania przeprowadziliśmy także analizę statystyczną polegającą na obliczeniu i analizie korelacji pomiędzy wynikami, jakie poszczególne biura poselskie uzyskały w naszych badaniach empirycznych, a ich strukturą wydatków z ryczałtu. Sprawdzaliśmy w ten sposób, czy na podstawie zebranych danych możliwe będzie ustalenie przy pomocy narzędzi statystycznych, czy wyższy poziom któregoś z wydatków sprzyja wyższemu lub niższemu poziomowi responsywności.

W ten sposób udało nam się ustalić trzy korelacje istotne statystycznie. Zaznaczyć należy, że ich wartość jest stosunkowo niewielka. Najsilniejszy okazał się związek wydatków na korespondencję i ogłoszenia, które statystycznie sprzyjają lepszemu wynikowi w naszym badaniu (korelacja 0,119 przy $p < 0,01$). Drugi istotny, choć słabszy związek, to niewielka negatywna zależność (korelacja $-0,09$, również $p < 0,01$) pomiędzy miejscem w rankingu a kosztami przejazdów pociągami samodzielnymi. Zaobserwowaliśmy także minimalną pozytywną zależność pomiędzy miejscem w rankingu a kosztami serwisu i eksploatacji sprzętu technicznego (korelacja 0,064 przy $p < 0,05$).

Porównaliśmy także wydatki posłów, którzy w naszym badaniu udzielili pełnej merytorycznej odpowiedzi na przynajmniej jednego maila, do wydatków tych posłów, którzy takiej odpowiedzi nie udzielili. Okazało się, że posłowie lepiej odpowiadający na maile wydali istotnie mniej pieniędzy (przy prawdopodobieństwie 0,05) na telekomunikację (średnio 8649 zł w porównaniu do 9911 zł), przejazdy pociągami samodzielnymi (średnio 20955 zł w porównaniu do 24584 zł) oraz obsługę rachunkowo-księgową (średnio 1389 zł w porównaniu do 2066 zł).

Zbadaliśmy również korelacje pomiędzy poszczególnymi rodzajami wydatków. Z naszej analizy wynika, iż posłowie wydający więcej na wynagrodzenia pracowników mają niższe koszty przejazdów samochodem (korelacja $-0,194$ przy $p < 0,01$) oraz niższe koszty materiałów biurowych, prasy, książek i BHP (korelacja $-0,122$ przy $p < 0,01$). Natomiast większe koszty przejazdu pośta samochodem sprzyjają większym kosztom telekomunikacji (korelacja $0,169$ przy $p < 0,01$).

Przeciętna wysokość wydatków na telekomunikację i przejazdy pośta samochodem, ich wzajemna korelacja i występujący negatywny związek statystyczny z merytorycznym poziomem działania biura poselskiego, mogą wskazywać na to, że obszary te stanowią pole do potencjalnych nadużyć. Dlatego też uzasadniony wydaje się postulat kontynuowania badań w tym zakresie i ponownego przemyślenia sposobu rozliczania tych kosztów przez Kancelarię Sejmu.

ANALIZA POTENCJALNYCH WAD ZASTOSOWANEJ METODOLOGII

Wadą zastosowanej metodologii jest przeprowadzenie analizy korelacji danych empirycznych i danych finansowych, mimo że odnoszą się one do innych okresów. Uzyskane dane finansowe dotyczą roku 2010, podczas gdy dane empiryczne zostały zebrane przez nas w roku 2011. Wada ta nie była możliwa do uniknięcia, ponieważ według dostępnych nam informacji żadna organizacja nie przeprowadzała podobnych badań w roku 2010. Jednocześnie stosowne dane finansowe za rok 2011 nie są jeszcze dostępne.

Kolejną wadą jest to, że odpowiedź na zadawane przez nas w e-mailach pytania wymagała od biura znacznego wysiłku. Niewykluczone, że obywatele zazwyczaj zwracają się z prostszymi kwestiami. Wysoki poziom merytoryczny, którego oczekiwaliśmy, mógł zniechęcać pracowników biura do udzielania jakiegokolwiek odpowiedzi i potencjalnie obniżyć ogólny poziom responsywności biur poselskich. Działanie to było jednak z naszej strony zamierzone. Zadając tylko proste pytania, nie można dowiedzieć się, czy biura pomagają w rozwiązywaniu również bardziej skomplikowanych kwestii.

W świetle uzyskanych wyników za wadę metodologii badania może zostać uznany brak możliwości porównania, czy biura poselskie chętniej kontaktują się z wyborcami czy z organizacjami pozarządowymi. Kwestię tę uwzględnimy w naszych kolejnych działaniach.

ZAOBSERWOWANE TENDENCJE W PRACY BIUR POSELSKICH

Średni wynik uzyskany przed podstawowe biura poselskie wskazuje, że instytucje te nie są zorganizowane w sposób prawidłowy. Może wynikać to z faktu, że praca biur w większym stopniu koncentruje się na obsłudze posta niż na obsłudze interesantów.

Biura poselskie najczęściej wchodziły w interakcję z naszymi badaczami wówczas, kiedy nie wymagało to od nich wysiłku. Może to wskazywać na niski poziom merytoryczny obsługi świadczonej przez biura poselskie. Jest to najbardziej prawdopodobne w przypadku biur, które nie odpowiedziały ani na maile ani na ankiety.

Niektóre biura poselskie wykazują się dużą nieufnością wobec organizacji pozarządowych. W pojedynczych przypadkach byliśmy podejrzewani o działanie na rzecz określonych ugrupowań politycznych, w związku z czym odmawiano nam dostępu do informacji o pracy biura.

Stosunkowo niekorzystne wyniki w badaniu empirycznym uzyskały biura poselskie postów szczególnie aktywnych w Sejmie. Może się to jednak wiązać z faktem, że obsługują one znacznie większą ilość interesantów. Ponadto możliwe jest, że posłowie sprawujący czołowe funkcje w swoich partiach część pracy wynikającej z pełnionych w nich funkcji przerzucają na biuro poselskie. Byłoby to jednak niezgodne z obowiązującymi przepisami prawa.

PORÓWNANIE WYNIKÓW BADANIA DO WYNIKÓW BADAŃ ANALOGICZNYCH

Po zakończeniu badań i przeprowadzeniu konferencji prasowej w dniu 19.09.2011 dowiedzieliśmy się, że podobne działanie zostało przeprowadzone w dniach 22 września do 3 października 2011 przez Fundację na Rzecz Studiów Europejskich (FEPS). Nosi ono nazwę „Nawiąż kontakt z parlamentarzystą”, objęło ono także biura senatorów, zaś jego wyniki dostępne są na stronie <http://feps.pl/pl/node/1659>.

FEPS kontaktowała się z biurami poselskimi (i) we własnym imieniu i (ii) jako obywatel. W pierwszym przypadku wysyłano e-mail informujący o projekcie wraz z prośbą o informację na temat dyżurów poselskich. W razie braku odpowiedzi (prawdopodobnie w ciągu kilku dni), podejmowana była próba kontaktu telefonicznego. W drugim przypadku współpracownik FEPS wysyłał e-mail z pytaniem o to, jak dany poseł lub senator głosował, kiedy rozpatrywano projekt nowelizacji ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wiadomość zawierała także prośbę o spotkanie w tej sprawie.

Uzyskane w ten sposób dane są nieporównywalne do wyników naszego badania empirycznego. Działanie FEPS oparto o odmienną metodologię, zostało ono skupione w znacznie krótszym odcinku czasu oraz przeprowadzono je już po opublikowaniu uzyskanych przez nas informacji. Zamknięty format danych dodatkowo utrudnia pogłębioną analizę. Tym niemniej można stwierdzić, iż badanie FEPS wskazuje na potencjalnie wyższy poziom otrzymywanych od biur w trakcie kampanii wyborczej odpowiedzi na e-maile niż miało to miejsce we wcześniejszych miesiącach.

PROPONOWANE ZMIANY W PRZEPISACH USTAWOWYCH I REGULAMINIE SEJMU

Powinien zostać wprowadzony obowiązek corocznego składania przez posłów szczegółowych sprawozdań merytorycznych z pracy biur pod rygorem zaprzestania wypłacania ryczałtu na prowadzenie biura.

Ustawodawca powinien jednoznacznie rozstrzygnąć, czy postowie w zakresie prowadzenia biur poselskich podlegają obowiązkowi wynikającym z ustawy o dostępie do informacji publicznej oraz czy sądy administracyjne posiadają w tym zakresie jurysdykcję.

Wydatki posta na przejazdy samochodem i telekomunikację nie powinny być rozliczane w ramach ryczałtu na prowadzenie biura poselskiego. Po pierwsze pozbawia to postów, którzy dużo podróżują, części środków na prowadzenie biura. Odbywa się to ze szkodą dla osób zamieszkałych w okęgach źle skomunikowanych z resztą kraju, w których postowie częściej korzystają z samochodu. Po drugie fakt, że ryczałt jest stosunkowo wysoki, może zachęcać postów do nadużyć w tym zakresie. Średni miesięczny poziom wydatków na przejazdy samochodem zbliżony do 2000 zł zdaje się potwierdzać tę tezę.

Kwota ryczałtu na prowadzenie biura poselskiego powinna zostać znacznie zmniejszona. Jednocześnie powinien zostać wprowadzony mechanizm pozwalający każdemu z postów na zwiększenie uzyskiwanego ryczałtu o określoną kwotę, w przypadku wiarygodnego udokumentowania faktu, że jest to niezbędne dla zapewnienia stosownego standardu pracy biura.

Partie polityczne powinny posiadać obowiązek dokumentowania, jakie środki przeznaczają na obsługę kancelaryjną osób, które zasiadają w ich władzach statutowych. Umożliwi to organizacjom pozarządowym monitorowanie, czy partie finansują obsługę kancelaryjną ze środków przeznaczonych na prowadzenie biur poselskich.

REKOMENDACJE DLA POSŁÓW

- Poprawienie współpracy z Kancelarią Sejmu w zakresie informowania o kanałach komunikacji z obywatelami. Podawanie Kancelarii aktualnych danych kontaktowych i adresu strony internetowej.
- Zapewnienie wyborcom telefonicznego, mailowego i osobistego kontaktu z pracownikami biura poselskiego.
- Ogłoszenie na stronach internetowych godzin pracy biura i umożliwienie w tym czasie kontaktu osobistego i kontaktu telefonicznego z pracownikami biura poselskiego. Deklarowane godziny otwarcia powinny być traktowane jak obietnica dawana wyborcom.
- Usprawnienie kontaktu z obywatelami poprzez pocztę elektroniczną, w tym odpowiadanie na maile oraz udzielanie pomocy drogą elektroniczną. Każde biuro poselskie powinno wypracować skuteczną metodę bieżącej obsługi poczty elektronicznej, np. poprzez stworzenie formularza kontaktowego, który pozwala dzielić wiadomości tematycznie w zależności od zakresu obowiązków danego pracownika biura.
- Przedstawianie co pół roku sprawozdania merytorycznego z działalności biura poselskiego. Obywatele powinni wiedzieć, na jakie działania biuro poselskie wydało środki i jakie zadania dla społeczności wykonało dzięki tym środkom. Okres pół roku pozwala na regularne informowanie, jednocześnie nie nastroczałoby zbyt wiele dodatkowych obowiązków.
- Informowanie o podejmowanych interwencjach lokalnych przez posła lub bezpośrednio przez biuro poselskie. Obywatel musi wiedzieć, jakie działania zostały podjęte dzięki działaniu biura poselskiego, np. o interwencjach w organach samorządu terytorialnego, zakładach pracy i przedsiębiorstwach, organizacjach społecznych i zawodowych. Informacje te nie powinny jednak zawierać danych pozwalających na identyfikację osób prywatnych, które zwróciły się do posła o pomoc.
- Informowanie o możliwości współpracy z biurem poselskim organizacji pozarządowych, prasy lokalnej, grup inicjatywnych, klubów dyskusyjnych etc. Biuro poselskie powinno być miejscem aktywności lokalnej społeczności, dzięki czemu poseł zbliża się do swoich wyborców.
- Ustanowienie dyrektora biura, który pod nieobecność posła posiadałby pełnomocnictwo do udzielenia odpowiedzi na pytania i podjęcia działań, będących w kompetencjach biura poselskiego. Pracownicy biur muszą wiedzieć, jakie są ich kompetencje, jakich informacji mogą udzielać i jakie działania mogą podejmować bez długotrwałej konsultacji z posłem.

STRONA INTERNETOWA

Stworzyliśmy stronę internetową informującą o przebiegu oraz wynikach niniejszego badania. Jest ona dostępna pod adresem www.naszebiura.pl. Jej celem jest informowanie o przeprowadzanych przez nas badaniach biur poselskich oraz udostępnienie uzyskanych informacji obywatelom, dziennikarzom oraz innym organizacjom pozarządowym.

Umieszczona na stronie aplikacja umożliwia wyszukiwanie biur poselskich według następujących kryteriów: imię i nazwisko posła oraz województwo, w którym dany parlamentarzysta został wybrany. Ponadto w naszej wyszukiwarce możliwe jest znalezienie biur znajdujących się w ich okolicy danej miejscowości. Dzięki temu osoby, które mieszkają na terenie o niskiej gęstości zaludnienia, mogą znaleźć najbliższe biuro poselskie.

MEDIA O PROJEKCIE

Stowarzyszenie postanowiło poinformować media ogólnopolskie i lokalne o wynikach przeprowadzonego badania.

W dniu 19 września 2011 r. odbyła się konferencja prasowa w siedzibie Polskiej Agencji Prasowej, podczas której przedstawiliśmy wyniki monitoringu biur poselskich. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele kilkunastu redakcji (prasa i media elektroniczne). W czasie konferencji goście otrzymali informacje prasowe zawierające skróconą wersję niniejszego raportu.

Po konferencji ukazała się pierwsza seria publikacji dotyczących badania.

Druga seria publikacji dotyczyła kontrowersyjnego wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie, który uznał, że poseł nie jest zobowiązany do udostępniania udzielania informacji publicznej.

Informacje dotyczące naszego badania podały między innymi następujące media:

1. „Gazeta Prawna”	22. Polsat NEWS	42. ebogatynia.pl
2. „Gazeta Wyborcza Częstochowa”	23. Tvn24.pl	43. tuwodzislaw.pl
3. „Gazeta Wyborcza Lublin”	24. Dziennik.pl	44. newskrotoszyn.info
4. „Gazeta Wyborcza Łódź”	25. Gazeta.pl	45. raciborz.com.pl
5. „Gazeta Wyborcza Kielce”	26. egospodarka.pl	46. gosc.pl
6. „Gazeta Wyborcza Katowice”	27. portal Kampania na żywo	47. konkrety.pl
7. „Gazeta Wyborcza Rzeszów”	28. Stooq.pl	48. watchdog.org.pl
8. „Dziennik Wschodni”	29. Ngo.pl	49. zmienpolske.pl
9. „Dziennik Polski”	30. Legnica.pl	50. tuzory.pl
10. „Trybuna Opolska”	31. Portalkaliski.pl	
11. „Gazeta Pomorska”	32. Decydent.pl	
12. „Kurier Lubelski”	33. Nysa24.pl	
13. Radio Zet	34. Nowiny.pl	
14. Radio Eska	35. Nasze.fm	
15. Radio Zachód	36. dlachorzowa.pl	
16. Radio Zielonagóra	37. Jastrzebieonline.pl	
17. Radio RMG	38. portal Temat Szczeciński	
18. Radio Opole	39. portal ziemi krośnieńskiej	
19. Radio Park	40. Nasztomaszow.pl	
20. TVP Rzeszów	41. portal Nowiny Jeleniogórskie	
21. TVP Białystok		

PODSUMOWANIE

Badanie prowadzi do wniosku, że biura poselskie pracują zazwyczaj poniżej akceptowalnego poziomu. Przyczyn tego stanu rzeczy można doszukiwać się zarówno w niedostatecznym finansowaniu biur poselskich ze Skarbu Państwa, jak i w niewłaściwej alokacji środków przez posłów (np. dobrej jakości pracy biura nie sprzyjają wysokie wydatki posła na przejazdy) czy nierozliczaniu pracowników z efektów ich pracy. Można by też postulować rozdzielnie środków na prowadzenie biura, które winno w założeniu służyć mieszkańcom okręgu wyborczego, od innych wydatków ponoszonych przez samego posła w związku ze sprawowaniem mandatu, przede wszystkim na transport.

Wyniki badania wskazują, że istnieją liczne obszary, w których powinno dojść do poprawy działania biur poselskich. W żadnej z badanych przez nas kategorii uzyskane rezultaty nie są zadowalające.

Potencjalnie najistotniejszą poprawę wyników mogą przynieść proste działania, jak prowadzenie solidnych stron internetowych, poprawienie dostępności pracowników biura za pomocą telefonu i poczty elektronicznej czy rzetelne traktowanie wniosków o dostęp do informacji publicznej. Wymaga to przede wszystkim zmiany świadomości i wynikającego z niej podejścia do otoczenia. Na tym skupią się dalsze wysiłki Stowarzyszenia w ramach monitoringu biur poselskich.

W przyszłości zamierzamy także przeprowadzić analogiczne do poniższego badanie. Pozwoli ono, zapoznać się ze zmianami w sposobie działania biur poselskich wszystkim interesariuszom, w tym samym posłom. Uważamy, że docelowo przeciętny wynik biura poselskiego w naszym badaniu lub badaniu podobnym nie powinien być niższy od 30 p. (75%).

RANKING POSŁÓW, KTÓRYCH BIURA OCENIENO W RAMACH MONITORINGU

Lp.	imię i nazwisko	klub	ocena strony	ankieta	telefony	maile	suma
1	Elżbieta Zakrzewska	SLD	6	10	6	16	38
2	Krystyna Tybacka	SLD	7	10	6	13	36
3	Stanisław Gawłowski	PO	7	10	6	12	35
4	Grażyna Ciemniak	SdP	6	10	6	13	35
5	Stanisław Ożóg	PiS	6	10	6	12	34
6	Artur Ostrowski	SLD	6	10	6	12	34
7	Joanna Fabisiak	PO	5	10	6	12	33
8	Marek Krzakała	PO	6	10	6	11	33
9	Andrzej Mikołaj Dera	PiS	7	10	6	9	32
10	Marek Biernacki	PO	7	10	6	8	31
11	Maciej Orzechowski	PO	7	10	2	12	31
12	Krzysztof Maciejewski	PiS	7	10	6	8	31
13	Ryszard Terlecki	PiS	0	10	6	15	31
14	Tadeusz Tomaszewski	SLD	8	10	6	7	31
15	Mieczysław Marcin Łuczak	PSL	6	10	6	9	31
16	Marek Zieliński	PO	6	10	6	8	30
17	Kazimierz Moskał	PiS	6	10	6	8	30
18	Ryszard Zawadzki	PO	5	10	6	8	29
19	Teresa Wargocka	PiS	6	10	6	7	29
20	Agnieszka Kozłowska-Rajewicz	PO	7	0	6	15	28
21	Andrzej Orzechowski	PO	4	10	6	8	28
22	Krzysztof Brejza	PO	6	10	6	5	27
23	Alicja Dąbrowska	PO	4	10	6	7	27
24	Artur Gierada	PO	7	10	6	4	27
25	Tomasz Lenz	PO	7	0	6	14	27
26	Witold Sitarz	PO	5	10	6	6	27
27	Jarostaw Wojciechowski	PO	6	10	6	5	27
28	Marek Balicki	SLD	3	10	6	8	27
29	Adam Krzyśków	PSL	7	10	6	4	27
30	Tadeusz Arkit	PO	8	0	6	12	26
31	Jan Kaźmierczak	PO	8	10	6	2	26
32	Jerzy Wenderlich	SLD	4	10	6	5	25
33	Julia Pitera	PO	6	10	6	3	25
34	Joanna Mucha	PO	6	10	0	8	24

35	Jarostaw Pięta	PO	7	0	6	11	24
36	Zbigniew Kozak	PiS	6	0	6	12	24
37	Sławomir Kopyciński	SLD	6	0	2	16	24
38	Janusz Krasoń	SLD	6	10	0	8	24
39	Leszek Cieślik	PO	7	10	6	0	23
40	Zenon Durka	PO	7	10	6	0	23
41	Krzysztof Gadowski	PO	5	0	2	16	23
42	Halina Rozpondek	PO	7	10	6	0	23
43	Daniela Chrapkiewicz	PiS	7	10	6	0	23
44	Kazimierz Smoliński	PiS	6	0	6	11	23
45	Bożenna Bukiewicz	PO	6	10	6	0	22
46	Andrzej Gażański	PO	6	10	6	0	22
47	Stanisław Lamczyk	PO	6	10	6	0	22
48	Grzegorz Raniewicz	PO	7	0	6	9	22
49	Waldemar Andzel	PiS	6	10	6	0	22
50	Krzysztof Popiołek	PiS	7	0	6	9	22
51	Stanisław Szwed	PiS	6	0	2	14	22
52	Anna Bańkowska	SLD	6	10	6	0	22
53	Robert Węgrzyn	niezrz.	6	0	6	10	22
54	Andrzej Biernat	PO	5	10	6	0	21
55	Ewa Drozd	PO	3	10	2	6	21
56	Jan Kuriata	PO	3	0	6	12	21
57	Izabela Leszczyna	PO	7	0	6	8	21
58	Dariusz Lipiński	PO	5	0	6	10	21
59	Zbigniew Pacelt	PO	7	10	2	2	21
60	Witold Pahl	PO	7	0	6	8	21
61	Sławomir Preiss	PO	3	0	6	12	21
62	Norbert Raba	PO	5	10	6	0	21
63	Tomasz Smolarz	PO	7	0	6	8	21
64	Wiesław Suchowiejko	PO	5	10	6	0	21
65	Bożena Szydłowska	PO	7	0	6	8	21
66	Cezary Urban	PO	5	10	6	0	21
67	Bogdan Zdrojewski	PO	5	0	6	10	21
68	Piotr Babinetz	PiS	3	0	6	12	21
69	Jacek Bogucki	PiS	4	0	6	11	21
70	Jan Dziedziczak	PiS	5	10	6	0	21
71	Jerzy Gosiewski	PiS	6	0	6	9	21
72	Artur Górski	PiS	7	0	6	8	21
73	Krzysztof Lipiec	PiS	7	0	6	8	21

ocena strony ankieta telefony maile suma

74	Jarostaw Rusiecki	PiS	7	0	6	8	21
75	Piotr Stanke	PiS	7		6	8	21
76	Jan Warzecha	PiS	5	10	6	0	21
77	Stanisław Rydzoń	SLD	5	10	6	0	21
78	Zbysław Owczarski	PJN	4	0	6	11	21
79	Zbigniew Wojciechowski	PJN	5	10	6	0	21
80	Renata Butryn	PO	7	0	6	7	20
81	Jan Kulas	PO	7	0	6	7	20
82	Tomasz Tomczykiewicz	PO	7	0	6	7	20
83	Wojciech Wilk	PO	6	0	6	8	20
84	Marek Polak	PiS	0	10	6	4	20
85	Tadeusz Woźniak	PiS	0	10	6	4	20
86	Piotr Cieśliński	PO	5	0	6	8	19
87	Andrzej Czerwiński	PO	7	10	2	0	19
88	Cezary Grabarczyk	PO	3	10	6	0	19
89	Dorota Rutkowska	PO	3	10	6	0	19
90	Marek Rząsa	PO	4	0	6	9	19
91	Paweł Suski	PO	7	0	6	6	19
92	Grzegorz Sztolcman	PO	5	0	6	8	19
93	Andrzej Jaworski	PiS	6	0	6	7	19
94	Maks Kraczkowski	PiS	7	0	0	12	19
95	Ewa Malik	PiS	5	0	6	8	19
96	Anna Sobecka	PiS	6	0	6	7	19
97	Jarostaw Zieliński	PiS	5	0	6	8	19
98	Eugeniusz Kłopotek	PSL	6	0	6	7	19
99	Stanisław Chmielewski	PO	2	10	6	0	18
100	Arkady Fiedler	PO	6	10	2	0	18
101	Łukasz Gibała	PO	7	0	6	5	18
102	John Abraham Godson	PO	6	0	6	6	18
103	Izabela Katarzyna Mrzygłocka	PO	6	0	6	6	18
104	Stawomir Rybicki	PO	4	0	6	8	18
105	Michał Stuligrosz	PO	8	0	6	4	18
106	Anna Śliwińska	PO	6	0	6	6	18
107	Irena Tomaszak-Zesiuk	PO	7	0	6	5	18
108	Jacek Tomczak	PO	2	10	6	0	18
109	Marek Wojtkowski	PO	7	0	6	5	18
110	Ewa Wolak	PO	7	0	6	5	18
111	Wojciech Szarama	PiS	3	0	6	9	18
112	Marzena Dorota Wróbel	PiS	4	0	6	8	18

ocena strony ankieta telefony maile suma

113	Sławomir Zawiślak	PiS	7	0	6	5	18
114	Jacek Kasprzyk	SLD	5	0	6	7	18
115	Wiesław Andrzej Szczepański	SLD	4	0	6	8	18
116	Stanisław Witaszczyk	PSL	2	10	6	0	18
117	Andrzej Walkowiak	PJN	7	0	6	5	18
118	Marek Borowski	SdPl	6	0	6	6	18
119	Paweł Arndt	PO	7	0	6	4	17
120	Jarosław Gowin	PO	7	0	6	4	17
121	Michał Jaros	PO	5	0	6	6	17
122	Mirosława Nykiel	PO	7	0	6	4	17
123	Jakub Rutnicki	PO	6	0	6	5	17
124	Grzegorz Schetyna	PO	6	0	6	5	17
125	Iwona Arent	PiS	7	0	6	4	17
126	Marek Kuchciński	PiS	5	0	6	6	17
127	Marzena Machatek	PiS	1	10	6	0	17
128	Marek Opióła	PiS	7	0	0	10	17
129	Robert Telus	PiS	5	0	6	6	17
130	Anna Zalewska	PiS	6	0	2	9	17
131	Anita Błochowiak	SLD	7	0	6	4	17
132	Krzysztof Borkowski	PSL	6	0	6	5	17
133	Aleksander Soplśniński	wPSL	1	10	6	0	17
134	Tomasz Głogowski	PO	6	0	6	5	17
135	Bogdan Bojko	PO	6	0	6	4	16
136	Janusz Cichoń	PO	5	0	6	5	16
137	Barbara Czaplicka	PO	0	10	6	0	16
138	Iwona Guzowska	PO	6	0	2	8	16
139	Magdalena Kochan	PO	5	0	6	5	16
140	Robert Kropiwnicki	PO	5	0	6	5	16
141	Jan Filip Libicki	PO	0	10	6	0	16
142	Danuta Olejniczak	PO	0	10	6	0	16
143	Piotr Ołowski	PO	6	0	6	4	16
144	Tadeusz Patalita	PO	6	0	6	4	16
145	Mirostaw Pluta	PO	7	0	6	3	16
146	Andrzej Smirnow	PO	5	0	6	5	16
147	Krystyna Szumilas	PO	4	0	6	6	16
148	Cezary Tomczyk	PO	5	0	6	5	16
149	Łukasz Tusk	PO	0	10	6	0	16
150	Andrzej Bętkowski	PiS	0	10	6	0	16
151	Wiesław Janczyk	PiS	8	0	6	2	16

ocena strony ankieta telefony maile suma

152	Maria Nowak	PiS	6	0	6	4	16
153	Halina Olendzka	PiS	0	10	6	0	16
154	Jadwiga Wiśniewska	PiS	5	0	6	5	16
155	Elżbieta Streker-Dembińska	SLD	4	0	6	6	16
156	Tadeusz Sławecki	PSL	5	0	6	5	16
157	Witold Gintowt-Dziewałowski	niezrz.	6	0	6	4	16
158	Klaudiusz Balcerzak	PO	5	0	6	4	15
159	Agnieszka Hanajczyk	PO	7	0	6	2	15
160	Domicela Kopaczewska	PO	5	0	6	4	15
161	Arkadiusz Litwiński	PO	4	0	6	5	15
162	Czesław Mroczek	PO	5	0	6	4	15
163	Tomasz Piotr Nowak	PO	5	0	6	4	15
164	Bożena Stawiak	PO	5	0	6	4	15
165	Piotr Tomański	PO	3	0	2	10	15
166	Adam Wykręt	PO	5	0	6	4	15
167	Czesław Hoc	PiS	7	0	2	6	15
168	Robert Kołakowski	PiS	5	0	6	4	15
169	Piotr Polak	PiS	5	0	6	4	15
170	Beata Szydło	PiS	7	0	2	6	15
171	Adam Śnieżek	PiS	5	0	6	4	15
172	Stanisław Stec	SLD	5	0	6	4	15
173	Mieczysław Kasprzak	PSL	5	0	6	4	15
174	Janusz Piechociński	PSL	4	0	0	11	15
175	Kazimierz Kutz	niezrz.	4	0	6	5	15
176	Włodzimierz Karpiński	PO	4	0	6	4	14
177	Grzegorz Roszak	PO	4	0	6	4	14
178	Mariusz Błaszczak	PiS	6	0	0	8	14
179	Marek Matuszewski	PiS	4	0	6	4	14
180	Stanisław Pięta	PiS	6	0	6	2	14
181	Grzegorz Tobiszowski	PiS	6	0	6	2	14
182	Wojciech Szczepny Zarzycki	PiS	3	0	6	5	14
183	Jan Widacki	SLD	3	0	6	5	14
184	Leszek Aleksandrak	SLD	8	0	6	0	14
185	Wacław Martyniuk	SLD	0	0	2	12	14
186	Marek Wikiński	SLD	3	0	6	5	14
187	Adam Gawęda	PJN	8	0	6	0	14
188	Andrzej Halicki	PO	5	0	6	2	13
189	Wiesław Kilian	PO	0	0	6	7	13
190	Józef Piotr Klim	PO	7	0	6	0	13

ocena strony ankieta telefony maile suma

191	Mirosław Koźlakiewicz	PO	7	0	6	0	13
192	Jacek Krupa	PO	7	0	6	0	13
193	Katarzyna Matusik-Lipiec	PO	7	0	6	0	13
194	Janina Okrągły	PO	5	0	6	2	13
195	Paweł Orłowski	PO	7	0	6	0	13
196	Agnieszka Pomaska	PO	7	0	6	0	13
197	Jan Rzymetka	PO	7	0	6	0	13
198	Henryk Siedlaczek	PO	3	0	6	4	13
199	Wojciech Sokółowski	PO	3	0	6	4	13
200	Adam Szejnfeld	PO	7	0	6	0	13
201	Robert Tyszkiewicz	PO	7	0	6	0	13
202	Monika Wielichowska	PO	7	0	6	0	13
203	Jacek Żalek	PO	7	0	6	0	13
204	Barbara Bartuś	PiS	7	0	6	0	13
205	Wojciech Jasiński	PiS	7	0	6	0	13
206	Krzysztof Jurgiel	PiS	7	0	6	0	13
207	Dariusz Kaczanowski	PiS	7	0	0	6	13
208	Kazimierz Matuszny	PiS	3	0	6	4	13
209	Bolesław Grzegorz Piecha	PiS	7	0	6	0	13
210	Monika Ryniak	PiS	3	0	6	4	13
211	Jarostaw Sellin	PiS	7	0	6	0	13
212	Lech Sprawka	PiS	3	0	2	8	13
213	Stefan Strzałkowski	PiS	5	0	2	6	13
214	Krzysztof Tchórzewski	PiS	5	0	2	6	13
215	Łukasz Zbonikowski	PiS	7	0	6	0	13
216	Henryk Milcarz	SLD	7	0	6	0	13
217	Stanisław Kalemba	PSL	5	0	6	2	13
218	Marek Sawicki	PSL	1	0	6	6	13
219	Marian Starownik	PSL	3	0	2	8	13
220	Elżbieta Jakubiak	PJN	7	0	6	0	13
221	Jan Religa	PJN	0	0	6	7	13
222	Tadeusz Aziewicz	PO	6	0	6	0	12
223	Waldy Dzikowski	PO	6	0	6	0	12
224	Rafał Grupiński	PO	5	0	6	1	12
225	Grzegorz Karpiński	PO	6	0	6	0	12
226	Jerzy Kozdroń	PO	6	0	6	0	12
227	Beata Małecką-Libera	PO	6	0	6	0	12
228	Antoni Mężydło	PO	6	0	6	0	12
229	Konstanty Miodowicz	PO	6	0	6	0	12

ocena strony ankieta telefony maile suma

230	Aldona Mtyrńczak	PO	6	0	6	0	12
231	Stawomir Neumann	PO	0	0	6	6	12
232	Danuta Pietraszewska	PO	6	0	6	0	12
233	Teresa Piotrowska	PO	6	0	6	0	12
234	Kazimierz Plocke	PO	6	0	6	0	12
235	Damian Raczkowski	PO	6	0	6	0	12
236	Ireneusz Raś	PO	6	0	6	0	12
237	Zbigniew Rynasiewicz	PO	6	0	6	0	12
238	Krystyna Skowrońska	PO	6	0	6	0	12
239	Jakub Szulc	PO	6	0	6	0	12
240	Norbert Wojnarowski	PO	0	10	2	0	12
241	Jadwiga Zakrzewska	PO	6	0	6	0	12
242	Adam Żyliński	PO	6	0	6	0	12
243	Andrzej Adamczyk	PiS	6	0	6	0	12
244	Arkadiusz Czartoryski	PiS	6	0	6	0	12
245	Marzenna Drab	PiS	6	0	6	0	12
246	Jacek Falfus	PiS	6	0	6	0	12
247	Jarostaw Kaczyński	PiS	0	10	2	0	12
248	Stawomir Kłosowski	PiS	4	0	6	2	12
249	Barbara Marianowska	PiS	6	0	6	0	12
250	Gabriela Mastowska	PiS	6	0	6	0	12
251	Jerzy Materna	PiS	6	0	6	0	12
252	Beata Mazurek	PiS	6	0	6	0	12
253	Arkadiusz Mularczyk	PiS	6	0	6	0	12
254	Jerzy Rębek	PiS	0	0	6	6	12
255	Krzysztof Sońta	PiS	6	0	6	0	12
256	Jarostaw Stawiarski	PiS	6	0	6	0	12
257	Kazimierz Michał Ujazdowski	PiS	6	0	6	0	12
258	Elżbieta Witek	PiS	5	0	2	5	12
259	Maria Zuba	PiS	5	0	2	5	12
260	Romuald Ajchler	SLD	6	0	6	0	12
261	Tadeusz Iwiński	SLD	6	0	2	4	12
262	Zdzistawa Janowska	SLD	6	0	6	0	12
263	Ryszard Kalisz	SLD	6	0	6	0	12
264	Tomasz Kamiński	SLD	6	0	6	0	12
265	Witold Klepacz	SLD	6	0	6	0	12
266	Stanisława Prządka	SLD	6	0	6	0	12
267	Bogusław Wontor	SLD	0	0	6	6	12
268	Jan Kamiński	PSL	6	0	6	0	12

ocena strony ankieta telefony maile suma

269	Stanisław Rakoczy	PSL	6	0	6	0	12
270	Wiestaw Rygiel	PSL	6	0	6	0	12
271	Lucjan Karasiewicz	PJN	6	0	6	0	12
272	Jan Ołdakowski	PJN	6	0	6	0	12
273	Izabella Sierakowska	SdPl	0	0	6	6	12
274	Władysław Szkop	niezrz.	0	10	2	0	12
275	Łukasz Borowiak	PO	5	0	2	4	11
276	Beata Bublewicz	PO	5	0	6	0	11
277	Mirostław Michał Drzewiecki	PO	5	0	6	0	11
278	Janusz Dzieciot	PO	5	0	6	0	11
279	Aleksander Grad	PO	5	0	6	0	11
280	Paweł Graś	PO	4	0	2	5	11
281	Stanisław Huskowski	PO	5	0	6	0	11
282	Zbigniew Konwiński	PO	5	0	6	0	11
283	Tomasz Kulesza	PO	5	0	6	0	11
284	Jan Musiał	PO	5	0	6	0	11
285	Marzena Okła-Drewnowicz	PO	5	0	6	0	11
286	Paweł Olszewski	PO	5	0	6	0	11
287	Sławomir Piechota	PO	5	0	6	0	11
288	Grzegorz Pisalski	PO	0	0	6	5	11
289	Marek Plura	PO	5	0	6	0	11
290	Beata Rusinowska	PO	3	0	6	2	11
291	Wojciech Saługa	PO	5	0	6	0	11
292	Radosław Sikorski	PO	5	0	6	0	11
293	Jarostaw Stolarczyk	PO	5	0	6	0	11
294	Miron Sycz	PO	7	0	2	2	11
295	Piotr Waśko	PO	6	0	0	5	11
296	Marek Wójcik	PO	5	0	6	0	11
297	Jacek Zacharewicz	PO	5	0	6	0	11
298	Antoni Błądek	PiS	5	0	6	0	11
299	Mieczysław Golba	PiS	5	0	6	0	11
300	Kazimierz Gwiazdowski	PiS	5	0	2	4	11
301	Grzegorz Janik	PiS	5	0	6	0	11
302	Mariusz Kamiński	PiS	5	0	6	0	11
303	Beata Kempa	PiS	0	0	6	5	11
304	Bogusław Kowalski	PiS	5	0	6	0	11
305	Leonard Krasulski	PiS	5	0	6	0	11
306	Adam Rogacki	PiS	5	0	6	0	11
307	Józef Rojek	PiS	5	0	2	4	11

ocena strony ankiet telefony maile suma

308	Edward Siarka	PiS	5	0	6	0	11
309	Marek Suski	PiS	7	0	2	2	11
310	Eugeniusz Czykwin	SLD	5	0	6	0	11
311	Bożena Kotkowska	SLD	5	0	6	0	11
312	Jan Łopata	PSL	5	0	6	0	11
313	Andrzej Sztorc	PSL	1	0	6	4	11
314	Magdalena Gąsior-Marek	PO	4	0	6	0	10
315	Ewa Kopacz	PO	4	0	6	0	10
316	Tadeusz Naguszewski	PO	4	0	6	0	10
317	Andrzej Ryszka	PO	4	0	6	0	10
318	Miroslaw Sekuła	PO	8	0	2	0	10
319	Iwona Śledzińska-Katarasińska	PO	8	0	2	0	10
320	Donald Tusk	PO	0	0	2	8	10
321	Wojciech Ziemiak	PO	8	0	2	0	10
322	Adam Abramowicz	PiS	4	0	6	0	10
323	Marek Ast	PiS	4	0	6	0	10
324	Kazimierz Gotojuch	PiS	5	0	2	3	10
325	Krzyszyna Grabicka	PiS	0	0	6	4	10
326	Marek Kwitek	PiS	4	0	6	0	10
327	Krzysztof Michałkiewicz	PiS	4	0	6	0	10
328	Jacek Osuch	PiS	4	0	6	0	10
329	Jerzy Polaczek	PiS	4	0	6	0	10
330	Dariusz Seliga	PiS	4	0	6	0	10
331	Jarostaw Żaczek	PiS	4	0	6	0	10
332	Tomasz Garbowski	SLD	0	10	0	0	10
333	Sylwester Pawłowski	SLD	0	0	6	4	10
334	Stanisław Olas	PSL	4	0	6	0	10
335	Grzegorz Napieralski	SLD	3	0	6	0	9
336	Andrzej Gut-Mostowy	PO	7	0	2	0	9
337	Roman Kaczor	PO	7	0	2	0	9
338	Jarostaw Katulski	PO	6	0	2	1	9
339	Małgorzata Kidawa-Błońska	PO	5	0	0	4	9
340	Adam Krupa	PO	3	0	6	0	9
341	Aleksander Chłopek	PiS	3	0	2	4	9
342	Zbigniew Chmielowiec	PiS	7	0	2	0	9
343	Andrzej Ćwierz	PiS	3	0	6	0	9
344	Zbigniew Girzyński	PiS	3	0	6	0	9
345	Marek Łatas	PiS	7	0	2	0	9
346	Krzysztof Totwiński	PiS	3	0	6	0	9

ocena strony ankieta telefony maile suma

347	Stanisław Wziątek	SLD	7	0	2	0	9
348	Bronisław Dutka	PSL	7	0	2	0	9
349	Mirostaw Maliszewski	PSL	3	0	6	0	9
350	Józef Racki	PSL	0	0	6	3	9
351	Ryszard Galla	niezrz.	5	0	2	2	9
352	Jerzy Budnik	PO	2	0	6	0	8
353	Czesław Czechyla	PO	6	0	2	0	8
354	Artur Dunin	PO	2	0	6	0	8
355	Jerzy Feliks Fedorowicz	PO	2	0	6	0	8
356	Elżbieta Radziszewska	PO	0	0	0	8	8
357	Joachim Brudziński	PiS	6	0	2	0	8
358	Jan s. Antoniego Bury	PiS	6	0	2	0	8
359	Adam Hofman	PiS	6	0	2	0	8
360	Dawid Jackiewicz	PiS	6	0	2	0	8
361	Izabela Kloc	PiS	6	0	2	0	8
362	Wojciech Kossakowski	PiS	2	0	6	0	8
363	Henryk Kowalczyk	PiS	6	0	2	0	8
364	Anna Paluch	PiS	2	0	6	0	8
365	Tadeusz Wita	PiS	6	0	2	0	8
366	Michał Wojtkiewicz	PiS	6	0	0	2	8
367	Andrzej Patys	PSL	2	0	6	0	8
368	Kazimierz Hajda	PJN	0	0	2	6	8
369	Paweł Poncyłjusz	PJN	2	0	6	0	8
370	Urszula Augustyn	PO	5	0	2	0	7
371	Roman Brodniak	PO	5	0	2	0	7
372	Jacek Brzezinka	PO	5	0	2	0	7
373	Mariusz Grad	PO	5	0	2	0	7
374	Krzysztof Tyszkiewicz	PO	5	0	2	0	7
375	Radostaw Witkowski	PO	5	0	2	0	7
376	Jerzy Ziętek	PO	5	0	2	0	7
377	Zbigniew Babalski	PiS	5	0	2	0	7
378	Tomasz Górski	PiS	7	0	0	0	7
379	Elżbieta Rafalska	PiS	5	0	2	0	7
380	Małgorzata Sadurska	PiS	5	0	2	0	7
381	Jan s. Józefa Bury	PSL	5	0	2	0	7
382	Mirostaw Pawlak	PSL	1	0	6	0	7
383	Jacek Pilch	PJN	1	0	6	0	7
384	Andrzej Sośnierz	PJN	1	0	6	0	7
385	Bartosz Artukowicz	PO	0	0	6	0	6

ocena strony ankieta telefony maile suma

386	Jerzy Borowczak	PO	6	0	0	0	6
387	Andrzej Czuma	PO	6	0	0	0	6
388	Joanna Kluzik-Rostkowska	PO	0	0	6	0	6
389	Krystyna Kłosin	PO	0	0	6	0	6
390	Tadeusz Kopec	PO	0	0	6	0	6
391	Roman Kosecki	PO	0	0	6	0	6
392	Jacek Kozaczyński	PO	0	0	6	0	6
393	Elżbieta Pierzchała	PO	0	0	6	0	6
394	Leszek Redzimski	PO	0	0	6	0	6
395	Michał Szczerba	PO	4	0	2	0	6
396	Renata Zaremba	PO	3	0	0	3	6
397	Dariusz Bąk	PiS	0	0	6	0	6
398	Edward Czesak	PiS	4	0	2	0	6
399	Zbigniew Dolata	PiS	0	0	6	0	6
400	Jarostaw Jagiełło	PiS	0	0	6	0	6
401	Lech Kołakowski	PiS	0	0	6	0	6
402	Elżbieta Kruk	PiS	0	0	6	0	6
403	Adam Lipiński	PiS	0	0	6	0	6
404	Henryk Młynarczyk	PiS	0	0	6	0	6
405	Nelli Rokita-Arnold	PiS	0	0	6	0	6
406	Anna Sikora	PiS	0	0	6	0	6
407	Jolanta Szczypińska	PiS	4	0	2	0	6
408	Andrzej Szlachta	PiS	0	0	6	0	6
409	Jan Szyszko	PiS	0	0	6	0	6
410	Stawomir Worach	PiS	0	0	6	0	6
411	Jan Kochanowski	SLD	0	0	6	0	6
412	Zbigniew Kruszewski	SLD	0	0	6	0	6
413	Zbigniew Matuszczak	SLD	0	0	6	0	6
414	Jarostaw Matwiejuk	SLD	6	0	0	0	6
415	Tadeusz Motowidło	SLD	4	0	2	0	6
416	Wojciech Pomajda	SLD	6	0	0	0	6
417	Eugeniusz Grzeszczak	PSL	0	0	6	0	6
418	Ewa Kierzkowska	PSL	4	0	2	0	6
419	Franciszek Jerzy Stefaniuk	PSL	0	0	6	0	6
420	Piotr Walkowski	PSL	0	0	6	0	6
421	Józef Żych	PSL	0	0	2	4	6
422	Lena Dąbkowska-Cichocka	PJN	0	0	0	6	6
423	Tomasz Mirosław Dudziński	PJN	0	0	6	0	6
424	Wojciech Mojesowicz	PJN	0	0	6	0	6

ocena strony ankieta telefony maile suma

425	Zbigniew Chlebowski	niezrz.	0	0	6	0	6
426	Krzysztof Grzegorek	niezrz.	0	0	6	0	6
427	Longin Komotowski	niezrz.	0	0	6	0	6
428	Tadeusz Jarmuziewicz	PO	3	0	2	0	5
429	Leszek Jastrzębski	PO	3	0	2	0	5
430	Andrzej Kania	PO	3	0	2	0	5
431	Michał Marcinkiewicz	PO	3	0	2	0	5
432	Konstanty Oświecimski	PO	5	0	0	0	5
433	Antoni Macierewicz	PiS	5	0	0	0	5
434	Henryk Gołębiewski	SLD	0	0	2	3	5
435	Lidia Staroń	PO	2	0	2	0	4
436	Tomasz Latos	PiS	2	0	2	0	4
437	Jacek Kowalik	SLD	0	0	0	4	4
438	Marian Filar	niezrz.	2	0	2	0	4
439	Andrzej Celiński	niezrz.	2	0	2	0	4
440	Andrzej Buła	PO	3	0	0	0	3
441	Stanisław Żelichowski	PSL	3	0	0	0	3
442	Ludwik Dorn	niezrz.	3	0	0	0	3
443	Leszek Korzeniowski	PO	0	0	2	0	2
444	Piotr Van der Coghén	PO	0	0	2	0	2
445	Stanisław Żmijan	PO	0	0	2	0	2
446	Karol Karski	PiS	0	0	0	2	2
447	Waldemar Wrona	PiS	0	0	2	0	2
448	Bogdan Lis	niezrz.	0	0	2	0	2
449	Waldemar Pawlak	PSL	1	0	0	0	1
450	Piotr Cybulski	niezrz.	1	0	0	0	1
451	Stefan Niesiołowski	PO	0	0	0	0	0
452	Alicja Olechowska	PO	0	0	0	0	0
453	Tadeusz Ross	PO	0	0	0	0	0
454	Witold Czarnecki	PiS	0	0	0	0	0
455	Szymon Stanisław Giżyński	PiS	0	0	0	0	0
456	Mirosława Mastowska	PiS	0	0	0	0	0
457	Waldemar Wiązowski	PiS	0	0	0	0	0
458	Ryszard Zbrzyzny	SLD	0	0	0	0	0
459	Cezary Atamańczuk	niezrz.	0	0	0	0	0
			2 011	720	2 196	1 323	6 250
	średnia		4,4	1,6	4,8	2,9	13,61

ocena strony ankieta telefony maile suma